

Operetikrahvi tõsine mäng

Estonias mängitud lavastuse tugevused on just muusikalist laadi: peaosades on võimekad ooperisolistid ja orkester kannab endas kerget meelt.

Enamik teatrikülastajaid vist ei adu, kui ränkraske on operetikrahvi elu. Väljast võib see tunduda lõbus, kuid tegelikult on operetikrahv nagu õnnetu puuriloom, keda pitsitavad seltskonna kõrged ootused. Iga sõna, mille ta lausub, on ausõna ja iga samm, mille astub, peab väljendama vankumatut väarikust. Kui operetikangelane prassib ja lööb üle aisa, siis mitte mässumeelest, vaid ikka selleks, et näidata moraliseerivalt, kui kõigutamatud on ajutistest kõrvalekalletest hoolimata ühiskonna kõige pühamad institutsioonid.

Franz Lehari „Krahv Luxemburg“ (1909) on olnud varem Estonia mängukavas kolm korda: 1912/1913 (uuesti 1916/1917), 1943/1944 ja 1986/1987, lavastajad Paul Pinna, Henn Aare ja Sulev Nõmmik. Sedapuhku on „Krahv Luxemburgi“ lavastaja ja kunstnik Saksamaalt pärit Thomas Mika, kellel on see režii vallas õigupoolest debüüt.

Esimeses vaatuses avaneb vaese kunstniku Armand Brissardi tagasihoidlik Pariisi ateljee, kus tema noorik Juliette parasjagu talle poseerib. „See poos ei taha mul hästi välja tulla,“ kurdab Armand, andes pintsliga viimast lihvi tema ees molbertil olevale taiesele, milleks on Henri de Toulouse-Lautreci poster „Confetti“(!). Brissard ja Juliette on boheemlased ehk oma aja looduslapsed, kes etendavad muretult sulnist lamburiidüllit, sellal kui kõrgseltskond peab lihtsa inimliku õnne nimel läbima seisusele kohase kadalipu. Rene ehk krahv Luxemburg pole sündmustikku enda järel vedav kangelane tiigrinahas, vaid pigem sentimentaalne unistaja, kes ise ka ei aima, kuhu saatus teda kannab. Sotsiaalne raskuskese koondub loos pigem lauljanna Angele'ile. XIX sajandi klassiühiskonnas oli soodne abielu naise ainus võimalus sotsiaalses hierarhias kõrgemale rühkida, või vähemalt säilitada prestiiž, millega Angele oli primadonnana harjunud. Vürst Basil Basilovitš lubab Renele pool miljonit franki selle eest, kui too abiellub fiktiivselt Angele'iga ja lahutab kolm kuud hiljem: nii saab Angele krahvinnaks ja on sestpeale piisavalt õilis, et heita ühte raugast elumehe Basiliga. Oluline on meeles pidada, et operetitegelased võivad olla kerglased tühistes asjades, aga au ja abielu võetakse ülimalt tõsiselt.

Kahes osatäitjate koosseisus, kes Estonia lavastuses üles astuvad, on suhtedünaamika üsna isesugune. Kui 24. I mänginud Reigo Tamm mõjub nimiosas kui alustav elumees, siis 26. I Mati Turi kehastatud Rened võib kirjeldada kui elunäinud elumeest. Küsimus pole aga niivõrd, kumb on parem alfons, vaid kuidas haakub Rene roll Basil Basilovitši kujuga, kes on eaka armastajana

Sirp

31.01.2020

Aare Tool

9000

34 35

Rahvusoper Estonia

Operett

muidugi nõmediku arhetüüp. Aga kas tingimata peab olema? Miks mitte jätta ka Basilile alles kübeke tema vürstlikust väärkusest, sest koomika ei peitu ju ometi tema taadilikus kohmetuses, vaid ikkagi selles, et armunud aadlik unustab hetkeks oma seisuse. Kui Mart Lauri kehastatuna on Basil vähemalt tõsine moskoviit, kel kasukas turja külge kinni kasvanud, ja Reigo Tamme kuju vastandub talle oma noorusliku idealismiga, siis Rene Soomi kooberdavast „polkameister“ Basilist hakkab kohati lausa hale. Oleks lavastaja lasknud talle veel kadaka püksi panna, siis oleks olnud külakomöödia täielik. Mängida on niisugust kuju loomulikult omajagu raske. Kahju, et selles operetis ei leidu Estonia bassidele või baritonidele mõnd sisukamat rolli.

Angele on lavastuse tegelik kese. Selle rõhutamiseks on lavastusse lisatud Puccini ooperist „Boheem“ pärit Mimi aaria („Donde lieta uscì ...“), mis tõesti haakub oma lahkumisteema poolest sündmustikuga. „Jumalaga, ilma etteheideteta,“ laulab Angele, olles valmis vürstliku abielu nimel lauljakarjäärast loobuma. Lisandus aitab tuua „Krahv Luxemburgi“ kargemat lüürikat, mida seal muidu just liiga palju ei leidu, ja tõstab teenitult esile Janne Ševtšenko (24. I) ja Helen Lokuta (26. I) panuse. Juliette'i osas astusid üles Kadri Kõrvek ja Elina Netšajeva, kusjuures mõlemad on Estonia laval hiljutine, aga teretulnud täiendus. Roll on küll mõneti vastuoluline ja ebamäärane: ühelt poolt on Juliette nagu kurtisaan, kes pakub ennast järelroana Armandile (Heldur Harry Põlda või Jaak Jõekallas), teiselt poolt jällegi peaks tema olekus ja vokaalis paistma linliku looduslapse lihtsus ja tagasihoidlikkus. Rene ja Angele'i lavasuhet on õpetlik võrrelda hooaja 1986/1987 lavastusega, kus neis rollides on Hendrik Krumm ja Helgi Sallo. Opereti üks võtmestseene on duett, kus Rene avaldab armastust Angele'ile, teadmata veel, et see on sama naine, kellega ta oli kolm kuud varem raha nimel pimesi paari pandud. Krummi kehastatud Rene puhul on ilmne, et ta pole tulnud ajama tühja juttu, vaid tema elumehesüda nõretab verest, kui ta vastuolulisi tundmusi üle elava Angele'i ehk Helgi Salloga kontakti otsib. Nüüd aga mõelgem Thomas Mika lavastusele: Rene ja Angele on üks ühes, teine teises lava nurgas nagu mõnes Victoria ajastu draamas, julgemata õieti teineteisele pilkugi kinkida. Selge see, et „üks on seal ja teine siin - milleks armuvaev ja piin“, aga niisugusel kujul jätavad tegelased külma ja äraoleva mulje. Hollywoodlik suudlus, milleni Rene ja Angele lõpuks jõuavad, tuleb seetõttu justkui eikusilt.

Huumor on operetis või ükskõik mis muus žanris täppisteadus, kus õige kalkulasioon määrab kõik. Selle näiteks kõlbab krahvinna Stasa Kokozowi (Juuli Lill või Aule Urb) tegelaskuju, kes opereti lõpus kõigi suureks kergenduseks vürst Basili endale nõutab. Aktsendi jäljendamisel põhinev koomiline efekt, mis tundus esietendusel publikule kaunikesti nalja tegevat, peab tulema

ootamatult. Aga kui ka Basil väänab keelt, siis on Kokozowi nali juba enne ära vanutatud. Äрге kulutage nalja, vaid hoidkem seda õrnalt kuni õige hetkeni! Kolm kukehäälega ametnikku, kes Basiliga abielutehingu sõlmimisel kaasas jõlguvad, on komöödiaklassika, ent sellisena juba liigagi kuulnud ja nähtud. Õigupoolest vajanuks opereti tekst eriti kõnedialoogides kohendamist. Lavastaja Thomas Mika nentis esietenduse eel, et pole mitte mingil juhul tahtnud lugu nüüdisajastada (tähtis olevat hoopis opereti ajatu „poeesia ja ilu“), aga mõne ajakohase killu võinuks siiski poetada. Vein läheb seistes paremaks, aga sajandivanune nali käärib äädikaks. Praegu nähtu mõjub suuremas osas kui rahvusvahelisele publikule mõeldud (aga eestikeelne!) „igaühelavastus“, kus füüsiline koomika võimutseb verbaalse üle. Kui Rene tunneb taaskohtumisel Angele'i graatsilise käe ära, siis küsib ta umbes nii, et „kas see käsi on sul alati olnud?“. No ei tea tõesti ... Kui operetis on vähemalt üks hea valss, siis pole õhtu läinud tühja. Franz Lehari „Krahv Luxemburgis“ on häid valsse mitu. Estonias mängitu tugevus ongi just muusikalist laadi: peaosades on võimekad ooperisolistid ja orkester kannab endas kergelt meelt. Lava tagaossa on paigutatud aken, kust esimeses vaatuses avaneb vaade Pariisile ja teises vaatuses maalilisele kuuvalgele terrassile - seega on, mida vaadata. Lavastaja mõningase pretensioonituse tõttu kulutab tükk end kiiresti ega kutsu vaatama rohkem kui korra või paar. Jäägu siis „Krahv Luxemburgiga“ nii, nagu ütleb opereti nimategelane: „sõbralikult andes käe, oma teed sa lä'ed“.

Estonia „Krahv Luxemburg“ mõjub suuremas osas kui rahvusvahelisele publikule mõeldud (aga eestikeelne!) „igaühelavastus“, kus füüsiline koomika võimutseb verbaalse üle.

Franz Lehari „Krahv Luxemburg“ 24. (esietendus) ja 26. I rahvusooperis Estonia. Dirigent Kaspar Mänd, lavastaja ja kunstnik Thomas Mika, valguskunstnik Steen Bjarke, balleti koreograaf Marina Kesler, lavastuse koreograaf Hedi Pundonen, tõlkija Piret Pääsuke.

Peaosades Reigo Tamm ja Mati Turi (Rene, Luxemburgi krahv), Heldur Harry Põlda ja Jaak Jõekallas (Armand Brissard), Mart Laur ja Rene Soom (vürst Basil Basilowitsch), Janne Ševtšenko ja Helen Lokuta (Angele Didier), Kadri Kõrvek ja Elina Netšajeva (Juliette Vermont), Juuli Lill ja Aule Urb (krahvinna Stasa Kokozow).

Kui Reigo Tamm mõjub nimiosas kui alustav elumees, siis Mati Turi kehastatud Rened võib kirjeldada kui elunäinud elumeest. Fotol Helen Lokuta (Angele) ja Mati Turi (Rene). Veljo Poom
Rahvusooper Estonia

AARE TOOL